

REJESTR DYMÓW DÓBR DUCHOWIEŃSTWA KATOLICKIEGO DIECEZJI WILEŃSKIEJ Z 1673 ROKU

Od czasów średniowiecza podstawę utrzymania instytucji kościelnych stanowiło odpowiednie uposażenie w dobra ziemskie. Podstawy materialne funkcjonowania Kościoła rzymskokatolickiego w Wielkim Księstwie Litewskim kształtowały się od końca XIV stulecia. Głównie dzięki nadaniom monarszym rozrastały się dobra biskupów i kapituły wileńskiej. Naśladujący władców możni uposażali fundowane w swych dobrach klasztory i parafie. Majątki ziemskie posiadało seminarium. Na utrzymanie szpitali i szkół parafialnych oraz altarii nadawano wsie i folwarki.

Posiadanie przez Kościół dóbr ziemskich nakładało na duchowieństwo obowiązek wywiązywania się z należności podatkowych wobec skarbu. W wieku XVII do kasy Rzeczypospolitej przekazywano podymne. W tomie 101 „Naszej Przeszłości” opublikowany został *Spis dymów duchowieństwa rzymskokatolickiego diecezji wileńskiej na terenie Wielkiego Księstwa Litewskiego z roku 1653*¹. We wstępie do wspomnianej publikacji krótko omówiono proces formowania się majątków kościelnych w Wielkim Księstwie Litewskim oraz podano najważniejszą literaturę dotyczącą tematu.

W Litewskim Państwowym Archiwum Historycznym w Wilnie przechowywany jest kolejny siedemnastowieczny rejestr podatkowy dóbr kościelnych na Litwie. Spis z roku 1673 przygotowano na mocy konstytucji Sejmu Walnego *sześciedzielnego ordynaryjnego* obradującego w Warszawie od dnia 4 stycznia 1673 roku².

¹ W. F. Wilczewski, *Rejestr dymów dóbr duchowieństwa katolickiego diecezji wileńskiej z 1653 roku*, „*Nasza Przeszłość*” t. 101:2004, s. 273-313.

² *Volumina Legum*, t. 5, Petersburg 1860, s. 81-82.

Rejestr prezentowany poniżej powstał po ogromnych spustoszeniach spowodowanych wojną z Rosją rozgrywającą się właściwie na całym obszarze Wielkiego Księstwa Litewskiego w latach 1654-1667.

Niepomyślny dla Rzeczypospolitej obrót wydarzeń wojennych sprawił, że już w pierwszych miesiącach walk nieprzyjaciel zawładnął ogromnymi obszarami państwa rozciągającymi się do linii Berezyny, na północy po Dźwinę. Do nadejścia zimy 1654 roku w zasięgu wojsk rosyjskich znalazły się dekanaty witebski, połocki i orszański. Zbliżająca się zima przejściowo zahamowała zaczepne działania moskiewskie. Akcja wojsk litewskich kierowanych przez Janusza Radziwiłła nie przyniosła spodziewanych efektów. Do wznowienia walk doszło wiosną roku 1655. Postępy Rosjan doprowadziły do zajęcia Dąbrowna, Kopyła, Orszy i Mińska. Kiedy armia moskiewska przez nikogo nie hamowana podążyła pod Wilno, na zachodzie kraju rozpoczynał się potop szwedzki. Pojawienie się Szwecji, nowego elementu w rozgrywkach politycznych i wojennych, doprowadziło do wzmożenia akcji dyplomatycznej, lecz nie przerwało marszu Rosjan w głąb Wielkiego Księstwa Litewskiego.

Po przegranej oddziałów Radziwiłła i Gosiewskiego z połączonymi siłami Czerkasskiego i Zołotarenki Rosjanie weszli do stolicy (8 VIII 1655), a wojska litewskie wycofały się za Wilię. Opuszczone przez obrońców Wilno stanowiło łatwą zdobycz. Mimo, że w mieście nie było wojska i nikt nie podjął zorganizowanej obrony, stolica Wielkiego Księstwa Litewskiego została potraktowana jak miasto zdobyte szturmem po zaciekłym oporze mieszkańców. Najeźdźcy rozpoczęli rzeź Wilnian, grabież budynków publicznych, kościołów, pałaców, domów mieszczan. Towarzyszący walkom pożar trwał ponad dwa tygodnie i doprowadził Wilno do zupełnej ruiny. Zdobycie litewskiej stolicy nie zatrzymało działań wojsk moskiewskich. Siły rosyjsko-kozackie zostały podzielone na mniejsze oddziały, których zadaniem było zajmowanie kolejnych miejscowości. Jeszcze w sierpniu nieprzyjaciel spustoszył Grodno, Kowno, Kleck, Słonim, Nowogródek, Nieśwież, Kopyl. Po zimowej przerwie, wiosną roku 1656, walki nie odnowiły się. Prowadzone w podwileńskiej Niemieży rozmowy zakończyły się podpisaniem tzw. traktatu wileńskiego (3 XI 1656).

Uregulowanie spraw, chociaż tymczasowe, pozwoliło Rzeczypospolitej skoncentrować się na walkach ze Szwecją. W roku 1659 „potop” zbliżał się do końca. Moskwa doskonale zdawała sobie sprawę,

że układ wileński, na mocy którego wstrzymano walki na Litwie, nie będzie przez Rzeczpospolitą realizowany. Okoliczności te skłoniły cara do kontynuacji działań przeciw Wielkiemu Księstwu Litewskiemu. Odsiecz oblężonej przez Rosjan „fortalicji lachowickiej” i zwycięska bitwa pod Połonką stanowi punkt zwrotny w dziejach wojny z Moskwą. Od tego czasu Rzeczpospolita przejmuje inicjatywę i konsekwentnie przesuwając swoje oddziały na wschód, odbierając załogom cara kolejne miasta i zamki. Po wyczerpującej kampanii 1663-1664 podjęto pertraktacje, które zostały zwieńczone podpisaniem 31 stycznia 1667 roku rozejmu andruszowskiego.

Józef Morzy badający przed laty straty demograficzne na litewskich ziemiach Rzeczypospolitej, poniesione w połowie XVII wieku określił procentowo ubytek dymów kościelnych. Według tego badacza od roku 1653 do 1673 ubyło 58,9% dymów należących do duchowieństwa rzymskokatolickiego³.

Wstępne porównanie danych z obu rejestrów pozwala na uchwycenie strat poniesionych w poszczególnych kategoriach dóbr. Majątki biskupie w ciągu wspomnianego dwudziestolecia zmniejszyły się z 3776 do 1606 dymów (o 57%). Procentowy ubytek dymów sufraganińskich był jeszcze znaczniejszy – wynosił 68% (z 344 do 110). O 64% mniej dymów zarejestrowano w dobrach kapitulnych. W roku 1653 kapituła płaciła podatek od 2908 dymów, w roku 1673 jedynie od 1033. Zbliżone straty poniosły także majątności należące do seminarium – ubytek wynosił 207 dymów (z 193 do 82, czyli 57%).

Jak wspomniano we wstępie do edycji rejestru z roku 1653 źródła skarbowe szczególnie ostro stawiają przed badaczem kwestię ich wiarygodności⁴. Już sama przysięga składana przez płatników prezentuje liczne możliwości nadużyć. Trzeba pamiętać, że kolejne abiuraty, poczynając od roku 1667, budzą coraz to większe podejrzenia o zatajanie rzeczywistej liczby dymów. W roku 1712 narastające nieprawidłowości doprowadziły do unieważnienia abiuraty⁵.

³ J. Morzy, *Kryzys demograficzny na Litwie i Białorusi w II połowie XVII wieku*, Poznań 1965, s. 162-164. (Morzy swoimi zainteresowaniami objął cały obszar WKL, również powiaty leżące w diecezjach: żmudzkiej i łuckiej.)

⁴ *Rejestr dymów...*, „*Nasza Przyszłość*”, t. 101:2004, s. 280-281.

⁵ *Metryka Litewska. Rejestry podymnego Wielkiego Księstwa Litewskiego. Województwo wileńskie 1690 r.*, opr. A. R a c h u b a, Warszawa 1989, s. 16-20; *Metryka Litew-*

Duchowni dbając o swój prestiż niechętnie poddawali się procedurze przysięgowej poprzedzającej egzekucję podymnego i udziałowi świeckich w poborze. Kontrowersje pojawiły się w czerwcu roku 1667 po powrocie delegata kapituły Benedykta Żuchorskiego wysłanego wraz z Aleksandrem Kotowiczem na sejm do Warszawy. Na sejmie warszawskim obradującym od 7 marca do 19 maja zobowiązano duchowieństwo do zaprzysięgania dymów przed sądami grodzkimi i wpłaty podatku na ręce poborców świeckich. Kapituła nie godząc się na takie rozwiązanie, jako uwłaczające godności stanu, zaproponowała składanie przysięgi przez księży zgromadzonych w kościołach w obecności sędziów grodzkich oraz wydelegowanego kapłana. Delegaci kapituły – Teodor Skuminowicz, Mikołaj Słupski i Tomasz Girski – udali się do kanclerza Krzysztofa Paca m.in. w celu wyjednania zgody na złożenie przysięgi przez duchowieństwo zgromadzone w katedrze w obecności „grodu” lub w razie jego odmowy przed Michałem Radziwiłłem wojewodą wileńskim. Delegaci prosili też o przystanie – zgodnie z dawnym zwyczajem – na poborców duchownych oraz skarżyli się na trudność we właściwym oszacowaniu dymów w odległych dobrach kapitulnych.⁶ Ksiądz Jan Kurczewski komentując akta kapituły zapisał, iż *delegaci sprawili się pomyślnie*.⁷

Korzystne dla duchowieństwa rozwiązanie zostało utrzymane i na wiosennej sesji w roku 1673 kapituła wileńska zajęła się sprawą wybierania naznaczonego przez sejm podatku. W dniu 12 maja kanonicy wyznaczyli ze swego grona czterech poborców: Benedykta Żuchorskiego, Andrzeja Ossowskiego, Krzysztofa Przeclawskiego i Eustachego Kotowicza. Ze względu na to, iż wybrani *na wielką trudność w zbieraniu podymnego i nieprzyjemność skargę wnosili* kapituła postanowiła by to lokalni dziekani pobierali podatek od plebanów i przekazywali go poborcom. Dziekanom miała przysługiwać opłata pobierana od wpłacających księży w wysokości pół grosza od jednego

ska. *Rejestry podymnego Wielkiego Księstwa Litewskiego. Województwo trockie 1690 r.*, opr. H. Lulewicz, Warszawa 2000, s. 15.

⁶ *Volumina Legum*, t. 4, Petersburg 1859, s. 460-461; Materiału historycznego do dziejów rocznych czyli kroniki litewsko-katolickiego Kościoła, a szczególnie wileńskiej diecezji z akt kapituły katedralnej oraz konsystorza wileńskiego i rozmaitych dokumentów oryginalnych przez ks. Mamerta z Fulsztyna Herburt... zebranego, rkps. Archiwum Diecezjalne we Włocławku, t. 2 (dalej cyt.: Herburt), k. 187-187v.

⁷ J. Kurczewski, *Kościół zamkowy*, t. 3, Wilno 1916, s. 184.

złotego. Kapituła zezwoliła plebanom na wnoszenie podymnego z pominięciem dziekanów, bezpośrednio do Wilna⁸. Pobór musiał przebiegać dość sprawnie, gdyż tylko raz na forum kapituły pojawiła się sprawa zalegania z podymnym. Na sesji jesiennej, 18 października 1675, kanonicy wśród spraw kierowanych do Mikołaja Stefana Paca, biskupa nominata wileńskiego, prosili o wpłynięcie na księdza Łazowskiego plebana brzostowickiego, aby ten wpłacił zaległy od kilku lat podatek⁹.

W dniu 13 października 1678 roku na prośbę prałata Żuchorskiego wpisano do akt kapituły informację, że *Rachunek z tegoż podatku sejmową uchwałą w roku 1673 nakazanego ze wszystkich 3-ch rat z dóbr biskupich ogólnie złotych 9085 gr. 22 ½ wynoszącego, z których ostatka powinien się tenże ks. Żuchorski w Skarbie Rzeczypospolitej wyrachować i we wszystkim dość uczynić jako poborca* został zaaprobowany i podpisany przez biskupa Paca w dniu 22 stycznia 1676 roku¹⁰.

Jak wspomniano, rejestr z roku 1673 przechowywany jest w Litewskim Państwowym Archiwum Historycznym w zespole Komisja Skarbowa Wielkiego Księstwa Litewskiego¹¹. Dokument znajduje się na kartach 236–243v tomu o wymiarach 26 x 42 cm. Wszystkie karty zostały zapisane obustronnie. Na zapisanej w połowie karcie 243v widnieje autograf: *Benedict Żuchorski custosz prałat wilm. poborca duchowny*.

Rejestr został sporządzony w całości przez jedną osobę, inną niż podpisany pod dokumentem prałat. Rękopis wykonano bardzo starannie i czytelnie – nie zawiera skreśleń i poprawek. Prezentowane zestawienie dymów – formularz podatkowy – nie posiada, w przeciwieństwie do rejestru z roku 1653, żadnych dopisków i adnotacji. Rejestr jest dobrze zachowany, nie ma w nim braków spowodowa-

⁸ Herburt, k. 212.

⁹ Tamże, k. 225.

¹⁰ Tamże, k. 241v.

¹¹ Wiadomość od danych pieniędzy ze wszystkich dóbr duchownych diecezji wileńskiej, podług constitucji Sejmu Walnego Warszawskiego, w tymże roku ut supra pisanego. Trzema ratami piętnaścioro podymnego wtórą ratę z czworga summy oddanej do mnie Benedicta Żuchorskiego, custosza prałata wileńskiego, dziekana żmudzkiego, poborca duchownego, Litewskie Państwowe Archiwum Historyczne w Wilnie, „Komisja Skarbowa WKL”, Akta Dawne Nr 3435, t. 1, k. 236-243.

nych zatarciem znaków lub uszkodzeniem materiału. Z tego względu zrezygnowano z przypisów tekstowych.

W prezentowanej edycji zastosowano normy zawarte w instrukcji wydawniczej¹². Skrócenia (głównie przez obcięcie i ściągnięcie) rozwiązano podając brakujące znaki w nawiasie kwadratowym bez zmiany czcionki.

Zgodnie z instrukcją wydawniczą znak *y* występujący np. w zakończeniu nazw parafii oddano jako *j*. Zrezygnowano natomiast z zastępowania *n*, *s*, *z* użytych w nazwach miejscowych zamiast *ń*, *ś* i *ź* lub *ż*. Postąpiono tak ze względu na możliwość zniekształcenia przekazu. I tak *moyszagolskiey* oddano jako *moyszagolskiej*, *poboyskiey* jako *pobojskiej* oraz *kieydanska* – *kiejdanska*, *zeymienska* – *zejmienska*, *lypska* – *lipska*. W wydawnictwie zastosowano powszechnie używane skróty wyrazów (np.: *św.* – święty-świętej-świętego).

Przygotowując edycję – podobnie jak w rejestrze z roku 1653 – zdecydowano się na opatrzenie przypisami rzeczowymi wszystkich występujących w nim nazw miejscowych. Postępowanie takie wydaje się uzasadnione, gdyż w źródle nazwy miejscowości najczęściej użyte zostały w zniekształconej formie przymiotnikowej. W przypisach nazwy miejscowości będących siedzibą zgromadzenia zakonnego lub parafii ujednociono zgodnie z pracą S.Litaka,¹³ nazwy pozostałych wsi, dóbr ziemskich i folwarków podano w brzmieniu utrwalonym w książce J.Kurczewskiego¹⁴. W tym przypadku korzystano przede wszystkim z zestawienia majątków kościelnych i indeksów. Pomocą w opracowaniu przypisów służyło także monumentalne dzieło J.Fijałka i W.Semkowicza¹⁵.

Osoby zainteresowane dziejami biskupstwa wileńskiego korzystały z publikowanego poniżej rejestru. W początku ubiegłego wieku rejestr posłużył księdzu Kurczewskiemu – znawcy dziejów diecezji i jej archiwów – przy zestawianiu wykazu dóbr biskupich, kapitulnych i seminaryjnych¹⁶. Wspominany wyżej Józef Morzy posiłkował się

¹² *Instrukcja wydawnicza dla źródeł historycznych od XVI do połowy XIX wieku*, red. K. Lepszy, Wrocław 1953.

¹³ S. Litak, *Kościół łaciński w Rzeczypospolitej około 1772 roku*, Lublin 1996.

¹⁴ J. Kurczewski, *Kościół zamkowy...*, t. 2, Wilno 1910.

¹⁵ *Kodeks dyplomatyczny katedry i diecezji wileńskiej*, t. 1, wyd. J. Fijałek, W. Semkowicz, Kraków 1938-1994.

¹⁶ J. Kurczewski, *Kościół zamkowy...*, t. 2, s. 139-177.

rejestrem w ustalaniu ubytków ludności Wielkiego Księstwa Litewskiego spowodowanych wojnami w połowie XVII wieku¹⁷. Przed kilku laty korzystałem z publikowanego niżej rejestru zestawiając zawarte w nim dane z informacjami zawartymi w podobnym spisie z roku 1653¹⁸. Publikowanym obecnie źródłem posiłkował się także J.Ochmański w swoich badaniach nad uposażeniem biskupstwa wileńskiego¹⁹.

Drukowany poniżej materiał wciąż posiada niewyczerpaną wartość naukową. Publikacja przechowywanego za granicą źródła pozwoli na przybliżenie go zainteresowanym osobom i ułatwi wykorzystanie badawcze.

* * *

¹⁷ J. Morzy, *Kryzys demograficzny...*

¹⁸ W. F. Wilczewski, *Spustoszenia wojenne w diecezji wileńskiej w połowie XVII wieku*, Lublin 2001. (Praca doktorska pod kier. prof. Stanisława Olczaka, mps, KUL.)

¹⁹ J. Ochmański, *Biskupstwo wileńskie w średniowieczu. Ustrój i uposażenie*, Poznań 1972.

Spis dymów duchowieństwa rzymskokatolickiego diecezji wileńskiej na terenie Wielkiego Księstwa Litewskiego, 1673.

Litewskie Państwowe Archiwum Historyczne w Wilnie.

Komisja Skarbowa WKL, Akta Dawne nr 3435, tom I, k.236-243.

[k.236]

Roku 1673 m[iesia]ca aprila, wiadomość oddanych pieniędzy ze wszystkich dóbr duchownych diaecesiey wileń[skiej] podług constitucy seymu walnego warszawskiego w tymże roku ut supra pisanego²⁰. Trzema ratami pietnascioro podymnego wtórą ratę z czworga summy oddanej do mnie Benedicta Zuchorskiego custosza, pralata wil[ęńskiego], dziekana zmużdzkiego, poborcy duchownego²¹.

Wojewodztwo wileńskie po zł 2.

W Werkach²² majątności biskupstwa wileńskiego, mie[j]skiej slobody jerozolimskiej z dym[ów] 33. A z sielskich dymów 50. Czyni wszystkich dym[ów] – 83.

Z Szeszol²³ majątności biskupiej – 94.

Z Gierwiat²⁴ majątności biskupiej – 51.

Z Tołoczyszek²⁵ scholasteriej wileń[skiej] z wioską w Oszmianie – 9.

Z plebaniej szeszolskiej²⁶ – 10.

²⁰ *Volumina Legum*, t. 5, Petersburg 1860, s. 81-82.

²¹ Benedykt Zuchorski, kanonik wileński od roku 1662, kustosz, sufragan żużdzki (1678), biskup tytularny Mallus (1681). Zm. 1695.

²² Werki, dobra nadane biskupom wileńskim w roku 1387 przez Jagiellę, położone na północ od Wilna, obecnie w granicach miasta.

²³ Szeszole, dobra biskupie w powiecie wileńskim, położone ok. 15 km na południowy-wschód od Wilkomierza (Ukmergė), „nadanie Jagiellońskie”.

²⁴ Gierwiaty, dobra nabyte przez Andrzeja Goskowicza biskupa wileńskiego (1481-1491) w roku 1484 od Jerzego Gotoldowicza, położone ok. 60 km na wschód od Wilna.

²⁵ Tołoczyski (Tołoczyski), dobra nadane katedralnej kaplicy św. Wojciecha i Jerzego w roku 1442 przez Anastazję wdowę po Giedygołdzie (bracie Wojciecha Moniwida), położone ok. 15 km na południe od Oszmiany.

²⁶ Szeszole, miejscowość parafialna w dekanacie pobojskim. Przynależność dekanalną parafii podano według stanu na rok 1668 (Zob.: „Spis kościołów na synodzie Sapiehy”, w: J. Kurczewski, *Biskupstwo wileńskie*, Wilno 1912, s.467-469). Nazwy

Z plebaniej musnickiej²⁷ – 12.

Z plebaniej mojszagolskiej²⁸ – 16.

Z plebaniej szyrwskiej²⁹ – 3.

Z plebaniej pobojskiej³⁰ – 30.

Z plebaniej gierwiackiej³¹ – 3.

Z Michaliszek³² ojców augustianów – 3.

Z Szylan³³ praestimonium kanoniczego i Popiszek³⁴ – 2.

Z Korkozyszek³⁵ seminaryjskich – 8.

Antokole³⁶ S.Piotra Canonicorum Regularium przedmieskich – 15.

Dwór JM pana Narbuta sędziego ziemskiego lidzkiego na gruncie antokolskim – 1.

Latus: 342.

[k.236v]

Jurydyka świętej Marjej Magdaleny przedmieskiej³⁷ – 10.

Mojszagoła³⁸ ojców jezuitów – 20.

miejscowości parafialnych w przypisach ujednolicono wg: S. Litak, *Kościół łaciński w Rzeczypospolitej około 1772 roku*, Lublin 1996.

²⁷ Muśniki, miejscowość parafialna w dekanacie pobojskim.

²⁸ Mejszagoła, miejscowość parafialna w dekanacie wileńskim.

²⁹ Szyrwinty, miejscowość parafialna w dekanacie pobojskim.

³⁰ Pobojsk, miejscowość parafialna w dekanacie pobojskim.

³¹ Gierwiaty, miejscowość parafialna w dekanacie oszmiańskim.

³² Kanoników regularnych od pokuty (na Litwie zwanych białymi augustianami, w Koronie markami) w Michaliszkach w roku 1653 osadził Cyprian Paweł Brzostowski wojewoda trocki.

³³ Szylany (Szylany), dobra kapitulne (nadanie potwierdzone w roku 1500 przez Aleksandra Jagiellończyka), położone ok. 15 km na zachód od Wilna, na prawym brzegu Wilii.

³⁴ Nazwę Popiszki nosiło kilkanaście wsi, dworów, zaścianków i folwarków na terenie całego Wielkiego Księstwa Litewskiego. Chodzi o nie zlokalizowany majątek nadany przez Jasińskich na uposażenie kaplicy fundowanej w roku 1541 przez Józefa Jasińskiego archidiacona wileńskiego.

³⁵ Korkozyski (Korkorzyski), dobra nadane seminarium w roku 1603 przez Wojciecha Jarczewskiego, położone ok. 30 km na południowy-zachód od Świecian.

³⁶ Antokol, przedmieście, obecnie dzielnica Wilna. Kanoników przy wileńskim kościele św. Piotra i Pawła na Antokolu w roku 1625 osadził biskup Eustachy Wołłowicz.

³⁷ Kościół pw. św. Marii Magdaleny w Wilnie ufundowany wraz ze szpitalem w roku 1514 przez Marcina z Dusznik kanonika wileńskiego. W aktach synodu w roku 1669 wzmiankowany jako prepozyturalny.

Kamienny Loch³⁹ ojców jezuitów – 32.
 Kiiany⁴⁰ i Lucin⁴¹ ojców franciszkanów, jurydyka miejska wile[ńska],
 Jaszuny,⁴² Jezierniki,⁴³ Popiszki⁴⁴ – 37.
 Plebania wileńska⁴⁵, rudomska⁴⁶, karczma i Zelenskopem⁴⁷ także
 z dymem mie[j]skim – 75.
 Plebania wornanska⁴⁸ – 3.
 Plebania inturska⁴⁹ – 6.
 Plebania kiernowska⁵⁰ – 14.
 Jurydyka ojców binifratelów wileńskich przedmiejskich⁵¹ dym[ów] 7.
 A z folwarku Szuksztul⁵² dymów 2 – 9.
 Jurydyka biskupia wileń[ska] miejska – 146.
 Jurydyka kapitulna wileńska – 12.
 Jurydyka altariej montwidowskiej – 21.

³⁸ *Mejszagola, dobra nadane jezuitom wileńskim w roku 1569 przez biskupa Waleriana Protasewicza na uposażenie kolegium wileńskiego, położone ok. 25 km na północny-wschód od Wilna.*

³⁹ *Kamiennoląg (Kamienny Loch, Kamienny Łoh, Kamiennyłoh, Kamienny Łóg, Kamiennolok), dobra nadane jezuitom wileńskim w roku 1569 przez biskupa Waleriana Protasewicza na uposażenie kolegium wileńskiego, miejscowość nie zlokalizowana.*

⁴⁰ *Kiena (Kijana, Kijany) dobra nabywane przez franciszkanów wileńskich w latach 1471-1496, położone ok. 20 km na wschód od Wilna nad rzeką Kieną dopływem Wilejki.*

⁴¹ *Lucin, miejscowość nie zlokalizowana.*

⁴² *Jaszuny, dobra nadane (jako Raczkiszki) franciszkanom wileńskim przez Marcina Maciejowicza z żoną i dziećmi w roku 1441, położone ok. 30 km na południe od Wilna nad rzeką Mereczanką.*

⁴³ *Jezierniki, miejscowość nie zlokalizowana.*

⁴⁴ *Nazwę Popiszki nosiło kilkanaście wsi, dworów, zaścianków i folwarków na terenie całego Wielkiego Księstwa Litewskiego. Chodzi o dobra Popiszki (jezioro wraz z rybakami) nadane franciszkanom wileńskim przez Witolda, położone ok. 20 km na zachód od Olity. Jezioro Popiszki łączy się z jeziorem Daugi.*

⁴⁵ *Świątynią parafialną w Wilnie był kościół pw. św. Jana Chrzciciela i św. Jana Ewangelisty.*

⁴⁶ *Rudomino, miejscowość w dekanacie wileńskim. Filia wileńska.*

⁴⁷ *Znaczenie wyrazu nie ustalone.*

⁴⁸ *Worniany, miejscowość parafialna w dekanacie oszmiańskim.*

⁴⁹ *Inturki, miejscowość parafialna w dekanacie pobojskim.*

⁵⁰ *Kiernów, miejscowość parafialna w dekanacie wileńskim.*

⁵¹ *Bonifratrów przy wileńskim kościele pw. św. Krzyża w roku 1635 osadził biskup Abraham Wojna.*

⁵² *Szuskstule. Miejscowość nie zlokalizowana. (Może chodzić o Szukdele (Szuskstule, Szugzdele) położone koło Udry w dekanacie simneńskim).*

Ojcowie karmelici św. Jerzego z jurydyki swej przedmiejskiej
 z dym[ów] 7. A z Popiszek⁵³ dym 1 – 8.
 Ojcowie augustyniani miedniccy⁵⁴ – 1.
 Malaty⁵⁵ majątność biskupia – 96.
 Rudno⁵⁶ dziekaniej wileń[skiej] – 2.
 Ponary⁵⁷ kapitulne – 9.
 Kamienica Szteplowska⁵⁸ w Wilnie – 8.
 Plebania niemenczynska⁵⁹ – 26.
 Mickuny⁶⁰ folwark kapitulny – 6.
 Altaria Jasinski⁶¹ na Antokolu – 9.
 Bystrzyca⁶² dobra sufragańskie – 4.
 Plebania upnicka⁶³ – 8.
 Rubno⁶⁴ probostwa oszmiańskiego⁶⁵ – 4.

⁵³ *Nazwę Popiszki nosiło kilkanaście wsi, dworów, zaścianków i folwarków na terenie całego Wielkiego Księstwa Litewskiego. Miejscowość nie zlokalizowana.*

⁵⁴ *Kanonicy regularni od pokuty (biali augustianie) w Miednikach przy kościele fundowanym w roku 1391 przez Jagiellę.*

⁵⁵ *Malaty, dobra nadane biskupom wileńskim przez Jagiellę, położone nad rzeką Sesarką i jeziorem Malaty, ok. 35 km na północny-zachód od Taurogiń.*

⁵⁶ *Zapewne dobra Rubno pozostające w rękach kapituły jako zastaw. Majątek, położony między Wilnem a Bystrycą, został na stałe przekazany kapitule przez Krzysztofa Kazimierza Białozora starostę upickiego w roku 1678. Może także chodzić o rudnie, czyli miejsca, w których wydobywano rudę i wytapiano żelazo. Rudnie kapitulne znajdowały się w Strzeszynie i Kamieńszczyźnie.*

⁵⁷ *Ponary, dobra kapitulne nadane w roku 1390 przez Jagiellę, położone na południowy-zachód od Wilna, obecnie w granicach miasta.*

⁵⁸ *Kamienica Szteplowska (Stęplowska) przy dawnej ulicy Świętoduskiej w Wilnie zapisana przez biskupa Jana z Książąt Litewskich na utrzymanie mansjonarzy w założonej przez siebie w roku 1530 katedralnej kaplicy św. Karola Boromeusza (tzw. Januszowskiej).*

⁵⁹ *Niemenczyn, miejscowość parafialna w dekanacie wileńskim.*

⁶⁰ *Mickuny, dobra nad Wilejką lewym dopływem Wilji. Ok. 15 km na wschód od Wilna.*

⁶¹ *Altaria przy katedrze wileńskiej fundowana w roku 1541 przez Józefa Jasińskiego archidiacona wileńskiego. Na ówczesnym przedmieściu antokolskim znajdowały się dobra altaryjskie. Fundator uposażył altarię m.in. w karczmę na Antokolu, natomiast jego bratanek Paweł Mikołaj Jasiński kantor wileński w roku 1607 powiększył fundusz o place na Antokolu.*

⁶² *Bystrzyca, dobra (trzech rybaków) nadane Kościołowi przez Witolda w roku 1407, położone nad Wilją, ok. 40 km na północny-wschód od Wilna.*

⁶³ *Upniki, miejscowość parafialna w dekanacie pobojskim.*

Rzesza⁶⁶ praestimonium kanoniczne – 3.

Plebania turgielska⁶⁷ – 4.

Plebania podbrzeska⁶⁸ – 5.

Latus: 578

[k.237]

Rukoinie⁶⁹ folwark archidiakoński – 8.

Plebania ławaryska⁷⁰ – 4.

Wojzgieliski⁷¹ majątność seminaryska – 66.

Plebania nidocka⁷² – 5.

Summa dymów w[o]jew[ód]z[twa] wileń[skiego] – 953.

Odeszło za dekretem comissarskim do miasta ojców franciszkanów dym[ów] 15. Restat dymów do wybierania 938.

Powiat oszmiański po zł 2.

Z Męczeniat⁷³ majątności altaryskiej cathedralnej – 52.

Plebania dołhinowska⁷⁴ – 16.

Plebania swinciana⁷⁵ – 10.

Altaria miadzielska⁷⁶ – 6.

Plebania lyntupska⁷⁷ – 1.

⁶⁴ Rubno, folwark położony w pobliżu wsi o tej samej nazwie (między Wilnem a Bystrycą).

⁶⁵ Oszmiana, miejscowość parafialna w dekanacie oszmiańskim.

⁶⁶ Rzesza, dobra położone ok. 15 km na północ od Wilna. Nadanie potwierdzone w roku 1500 przez Aleksandra Jagiellończyka.

⁶⁷ Turgiele, miejscowość parafialna w dekanacie wileńskim.

⁶⁸ Podbrzezie, miejscowość parafialna w dekanacie wileńskim.

⁶⁹ Rukoinie, dobra nadane archidiakonowi przez Zygmunta Wielkiego Księcia Litewskiego (potwierdzone w roku 1444 przez Kazimierza Jagiellończyka), położone ok. 20 km na południowy-wschód od Wilna.

⁷⁰ Ławaryszki, miejscowość parafialna w dekanacie wileńskim.

⁷¹ Wojzgieliszki, dobra nadane seminarium w roku 1582 przez biskupa Jerzego Radziwiłła. Miejscowość nie zlokalizowana. Według Kurczewskiego (Kościół Zamkowy, t. 2, Wilno 1910, s. 175) położona w powiecie wilkomierskim.

⁷² Nidoki, miejscowość parafialna w dekanacie pobojskim.

⁷³ Męczenięta, dobra nadane w roku 1600 przez Sapiehów na utrzymanie altarii św. Anny (Michniskiej?). Miejscowość nie zlokalizowana.

⁷⁴ Dołhinów, miejscowość parafialna w dekanacie połockim.

⁷⁵ Święciany, miejscowość parafialna w dekanacie brasławskim.

⁷⁶ Może chodzić o altarię w Starym Miadziole wzmiankowaną w roku 1744.

Plebania wołkołacka⁷⁸ – 4.

Plebania sobotnicka⁷⁹ – 3.

Syczeniata⁸⁰ praestimonium kanoniczne – 19.

Plebania daugieliska⁸¹ – 10.

Plebania lebidziowska⁸² – 1.

Plebania miadzielska⁸³ – 10.

Plebania wojstomska⁸⁴ – 38.

Plebania zodziska⁸⁵ – 5.

Plebania wiszniewska⁸⁶ – 7.

Plebania kobylnicka⁸⁷ – 17.

Plebania swirska⁸⁸ i bakszczanska⁸⁹ – 7.

Latus: 206.

[k.237v]

Plebania chozanska⁹⁰ – 1.

Plebania hrudziłowska⁹¹ – 1.

Altaria swirska⁹² druga – 6.

Plebania horodziłowska⁹³ – 7.

Plebania krewska⁹⁴ – 5.

⁷⁷ Lyntupy, miejscowość parafialna w dekanacie świrskim.

⁷⁸ Wołkołata, miejscowość parafialna w dekanacie połockim.

⁷⁹ Sobotniki (Subotniki), miejscowość parafialna w dekanacie raduńskim.

⁸⁰ Syczeniata, dobra nadane kapitule wileńskiej przez Krzysztofa Komara w roku 1612, położone ok. 20 km na północny-wschód od Smorgoń.

⁸¹ Daugieliszki, miejscowość parafialna w dekanacie brasławskim.

⁸² Lebidziów, miejscowość parafialna w dekanacie radoszkowickim.

⁸³ Miadzioł, miejscowość parafialna w dekanacie świrskim.

⁸⁴ Wojstom, miejscowość parafialna w dekanacie świrskim.

⁸⁵ Żodziszki, miejscowość parafialna w dekanacie świrskim.

⁸⁶ Wiszniew, miejscowość parafialna w dekanacie mińskim.

⁸⁷ Kobylniki, miejscowość parafialna w dekanacie świrskim.

⁸⁸ Świr, miejscowość parafialna w dekanacie świrskim.

⁸⁹ Chodzi zapewne o filię w Duksztach. W należących do Kościoła dobrach Bakszty nie było parafii.

⁹⁰ Hożów, miejscowość parafialna w dekanacie radoszkowickim.

⁹¹ Hrudzów, miejscowość parafialna w dekanacie radoszkowickim.

⁹² Świr, miejscowość parafialna w dekanacie świrskim. Przy kościele świrskim funkcjonowały dwie altarie. Pierwszą w roku 1472 ufundował Sienko Romanowicz z żoną Bohdaną, drugą w roku 1647 Fabian Poklewski Koziello.

⁹³ Horodziłów, miejscowość parafialna w dekanacie radoszkowickim.

⁹⁴ Krewa, miejscowość parafialna w dekanacie oszmiańskim.

- Plebania nalibocka⁹⁵ – 15.
 Plebania swirska⁹⁶ – 73.
 Z Jasiewa⁹⁷ bursy korsackiej – 41.
 Milejkow⁹⁸ majątność biskupia – 23.
 Zadziewie⁹⁹ majątność suffragañska – 93.
 Probstwo trabskie¹⁰⁰ – 19.
 Altaria trabska¹⁰¹ – 6.
 Plebania zygunciska¹⁰² – 10.
 Plebania smorgonska¹⁰³ i licinska¹⁰⁴ z folwarkiem Kupowe¹⁰⁵ – 9.
 Plebania trosielska¹⁰⁶ – 4.
 Plebania postawska¹⁰⁷ – 3.
 Plebania hermaniska¹⁰⁸ – 1.
 Plebania zabrzeska¹⁰⁹ – 4.
 Plebania dokszycka¹¹⁰ – 13.
 Plebania zadziwska¹¹¹ – 12.
 Plebania duniłowicka¹¹² – 1.

⁹⁵ Naliboki, miejscowość parafialna w dekanacie mińskim.

⁹⁶ Świr, miejscowość parafialna w dekanacie świrskim.

⁹⁷ Jasiewo, dobra nadane wraz z domem w Wilnie w roku 1618 przez Jana Mikołaja Korsaka sędziego oszmiańskiego na utrzymanie 20 uczniów pochodzenia szlacheckiego – „bursa korsacka”, położone ok. 15 km na południe od Postaw.

⁹⁸ Milejkowo (Milejków, Milejkowo), dobra położone nad Krewlanką, ok. 10 km na południowy-wschód od Krewa, nadane biskupom wileńskim i kapitule przez Witolda w roku 1411 w zamian za majątek Wiechotnica (Wechatnica) w powiecie wołkowskim. Nadanie potwierdził Jagiełło w roku 1430.

⁹⁹ Zadziew (Zadziewie), dobra nadane sufraganom wileńskim przez Zygmunta Starego w roku 1528, położone ok. 5 km na zachód od Postaw.

¹⁰⁰ Traby, miejscowość parafialna w dekanacie oszmiańskim.

¹⁰¹ Altarię przy kościele parafialnym w Trabach fundował wojewoda wileński Olbracht Gasztold w roku 1538.

¹⁰² Zygunciszki, miejscowość parafialna w dekanacie raduńskim.

¹⁰³ Smorgonie, miejscowość parafialna w dekanacie oszmiańskim.

¹⁰⁴ Cicin, miejscowość parafialna w dekanacie oszmiańskim.

¹⁰⁵ Kupowe, miejscowość nie zlokalizowana.

¹⁰⁶ Trokiele, miejscowość parafialna w dekanacie raduńskim.

¹⁰⁷ Postawy, miejscowość parafialna w dekanacie świrskim.

¹⁰⁸ Hermaniszki, miejscowość parafialna w dekanacie raduńskim.

¹⁰⁹ Zabrzezie, miejscowość parafialna w dekanacie mińskim.

¹¹⁰ Dokszyce, miejscowość parafialna w dekanacie połockim.

¹¹¹ Zadziew, miejscowość parafialna w dekanacie świrskim.

¹¹² Duniłowicze, miejscowość parafialna w dekanacie połockim.

- Plebania markowska¹¹³ – 2.
 Plebania surwiliska¹¹⁴ – 2.
 Hermaniszki¹¹⁵ majątność biskupia – 51.
 Plebania hoduciska¹¹⁶ – 18.
 Plebania iwiejska¹¹⁷ i ducka¹¹⁸ – 20.
 Bakszty¹¹⁹ majątność biskupia – 96.
 Hoduciszki¹²⁰ majątność kapitulna – 132.
 Pierszaie¹²¹ majątność biskupia – 91.
 Plebania swiranska¹²² i folwark Załadzie¹²³ – 36.
 Łatychoła¹²⁴ folwark probostwa oszmiańskiego¹²⁵ – 2.
 Łatus: 802

[k.238]

- Folwark Świętoduski¹²⁶ probostwa – 7.
 Probstwo gieranonskie¹²⁷ – 73.
 Mile¹²⁸ majątność suffragañska – 13.
 Plebania bieniakowska¹²⁹ – 3.

¹¹³ Marków, miejscowość parafialna w dekanacie radoszkowickim.

¹¹⁴ Surwiliszki, miejscowość parafialna w dekanacie oszmiański.

¹¹⁵ Hermaniszki (Biskupice), dobra nadane Kościołowi przez Jagiełłę w roku 1391, położone ok. 40 km na południe od Wilna.

¹¹⁶ Hoduciszki, miejscowość parafialna w dekanacie brasławskim.

¹¹⁷ Iwie, miejscowość parafialna w dekanacie raduńskim.

¹¹⁸ Dudy, miejscowość parafialna w dekanacie raduńskim.

¹¹⁹ Bakszty, dobra nadane biskupom wileńskim w roku 1387 przez Jagiełłę, położone powyżej ujścia Isłoczy do Berezyny.

¹²⁰ Hoduciszki, dobra nadane Kościołowi w roku 1609 przez Stanisława Kiszkę, położone ok. 30 km na wschód od Święcian.

¹²¹ Pierszaje, dobra nadane biskupowi Wojciechowi Taborowi przez Jakuba Hanusowicza w roku 1492, położone ok. 10 km na południowy-wschód od Wołożyna.

¹²² Świranki, miejscowość parafialna w dekanacie świrskim.

¹²³ Załadzie, miejscowość nie zlokalizowana.

¹²⁴ Łatyhoł, dobra położone na wschód od linii Wilejka – Mołodeczno (zapewne nadane w roku 1432 przez Wielkiego Księcia Litewskiego Zygmunta).

¹²⁵ Oszmiana, miejscowość parafialna w dekanacie oszmiańskim.

¹²⁶ Świętyduch (Święty-duch, Święty Duch), nie zlokalizowane dobra nadane kościołowi oszmiańskiemu w roku 1432 przez Wielkiego Księcia Litewskiego Zygmunta.

¹²⁷ Gieranony, miejscowość parafialna w dekanacie raduńskim.

¹²⁸ Mile, dobra nadane sufraganom wileńskim przez Zygmunta Starego w roku 1528, położone między Święcianami a Łyntupami.

¹²⁹ Bieniakonie, miejscowość parafialna w dekanacie raduńskim.

- Plebania w Sołach¹³⁰ – 3.
 Altaria krewska¹³¹ – 3.
 Kołodzieczna¹³² folwark probostwa wileń[skiego] – 9.
 Dutki¹³³ suffragańskie – 4.
 Woniałgow¹³⁴ praestmonium kanonicze – 16.
 Parfienow¹³⁵ archidiaconiej wileń[skiej] – 90.
 Plebania komajska¹³⁶ – 17.
 Plebania zupranska¹³⁷ – 1.
 Ojcowie augustianie twereccy¹³⁸ – 10.
 Dymów powiatu oszmiańsk[iego] 1257.

- Powiat lidzki po zł 2.
 Plebania żołudzka¹³⁹ – 8.
 Plebania lacka¹⁴⁰ – 16.
 Plebania wasiliska¹⁴¹ – 11.
 Plebania nowodworska¹⁴² – 9.

¹³⁰ Soły, miejscowość parafialna w dekanacie oszmiańskim.

¹³¹ Krewa, miejscowość parafialna w dekanacie oszmiańskim.

¹³² Kołodzieczna. Może chodzić o miejscowość Kołodzieczna położoną ok. 10 km na południowy-zachód od Cimkowicz.

¹³³ Dutki. Może dobra Dudy nadane sufraganom wileńskim przez Zygmunta Starego w roku 1528, położone ok. 35 km na wschód od Lidy.

¹³⁴ Woniałgowo (Wojniałgowo, Wojniółgona, Swetglicza), dobra nadane kapitule przez Wielkiego Księcia Litewskiego Zygmunta w roku 1436, położone ok. 20 km na południowy-zachód od Wilejki. Nadanie potwierdził Aleksander Jagiellończyk w roku 1500.

¹³⁵ Parafianów, dobra nad rzeką Serweczą, „nadanie królewskie”, przed rokiem 1460.

¹³⁶ Komaje, miejscowość parafialna w dekanacie świrskim.

¹³⁷ Żuprany, miejscowość parafialna w dekanacie oszmiańskim.

¹³⁸ Kanonicy regularni od pokuty (biali augustianie) zostali osadzeni w Twereczu przez Feliksa Jana Paca (ur. po 1615-zm. po 1700, przed 2 lutego 1702) starostę rakiborskiego, podkomorzego litewskiego. (W biografii F. J. Paca jako czas fundacji podano rok 1662. Wydaje się, że w roku tym jedynie powiększono uposażenie klasztoru już wcześniej funkcjonującego. Fundacja mogła nastąpić po roku 1648, w którym to F. J. Pac wykupił części majątności Ostrowiec z miasteczkiem Twerecz od swoich braci. Por.: H. Lulewicz, Pac Feliks (Szczęsny) Jan h. Gozdawa, w: PSB, t. 24, s. 196).

¹³⁹ Żołudek, miejscowość parafialna w dekanacie lidzkim.

¹⁴⁰ Lack, miejscowość parafialna w dekanacie lidzkim.

¹⁴¹ Wasiliszki, miejscowość parafialna w dekanacie lidzkim.

- Dąbrowna¹⁴³ i Lubor¹⁴⁴ majątność biskupia – 90.
 Plebania wawerska¹⁴⁵ i dylewska¹⁴⁶ – 6.
 Plebania lidzka¹⁴⁷ – 33.
 Plebania nacka¹⁴⁸ – 4.
 Plebania radunska¹⁴⁹ – 17.
 Latus: 194

[k.238v]

- Plebania białorudska¹⁵⁰ i horodzinska¹⁵¹ – 9.
 Plebania ejszjska¹⁵² – 4.
 Plebania zyrmunska¹⁵³ – 19.
 Plebania w Rozance¹⁵⁴ – 10.
 Plebania w Zabłociu¹⁵⁵ – 4.
 Plebania Iszczołna¹⁵⁶ – 10.
 Wieś Popiszki¹⁵⁷ altary Jasinskih – 12.
 Dymów w powiecie lidz[kim] 262.

- Powiat wilkomirski po zł 2.
 Plebania wilkomirska¹⁵⁸ – 23.

¹⁴² Nowy Dwór, miejscowość parafialna w dekanacie lidzkim.

¹⁴³ Dąbrowno (Dubrowno, Dubrowna, Dąbrówka), dobra nadane przez Jagiellę w roku 1387, położone nad rzeką Żyżmą, przy jej ujściu do Niemna.

¹⁴⁴ Lubar (Lubary, Lubor), dobra nadane Kościołowi w roku 1407 przez Witolda, położone nad Dzitwą, ok. 15 km na południe od Lidy.

¹⁴⁵ Wawiórka, miejscowość parafialna w dekanacie lidzkim.

¹⁴⁶ Dylewo, miejscowość parafialna w dekanacie lidzkim.

¹⁴⁷ Lida, miejscowość parafialna w dekanacie lidzkim.

¹⁴⁸ Nacza, miejscowość parafialna w dekanacie raduńskim.

¹⁴⁹ Raduń, miejscowość parafialna w dekanacie raduńskim.

¹⁵⁰ Białohruda, miejscowość parafialna w dekanacie lidzkim.

¹⁵¹ Horodna, miejscowość parafialna w dekanacie lidzkim.

¹⁵² Ejszyski, miejscowość parafialna w dekanacie raduńskim.

¹⁵³ Żyrmuny, miejscowość parafialna w dekanacie lidzkim.

¹⁵⁴ Różanka, miejscowość parafialna w dekanacie lidzkim.

¹⁵⁵ Zabłocie, miejscowość parafialna w dekanacie lidzkim.

¹⁵⁶ Iszczołna, miejscowość parafialna w dekanacie lidzkim.

¹⁵⁷ Nazwę Popiszki nosiło kilkanaście wsi, dworów, zaścianków i folwarków na terenie całego Wielkiego Księstwa Litewskiego. Majątek nadany przez Jasińskich na uposażenie kaplicy katedralnej fundowanej w roku 1541 przez Józefa Jasińskiego archidiacona wileńskiego.

¹⁵⁸ Wilkomierz, miejscowość parafialna w dekanacie wilkomierskim.

- Plebania onikszczanska¹⁵⁹ – 112.
 Plebania kupiska¹⁶⁰ – 16.
 Altaria wilkomirska¹⁶¹ – 12.
 Plebania zmujdecka¹⁶² – 12.
 Plebania wieprzowska¹⁶³ – 1.
 Plebania traupianska¹⁶⁴ – 10.
 Plebania rakiska¹⁶⁵ – 17.
 Plebania dusiacka¹⁶⁶ – 16.
 Plebania siesicka¹⁶⁷ – 20.
 Plebania ponedelska¹⁶⁸ – 1.
 Plebania habelska¹⁶⁹ – 13.
 Plebania sobocka¹⁷⁰ – 11.
 Plebania kowarska¹⁷¹ – 8.
 Plebania pogirska¹⁷² – 2.
 Plebania owantska¹⁷³ – 14.
 Latus: 288

[k.239]

- Kiemieszyszki¹⁷⁴ praestimonium kanoniczne – 5.
 Ojcowie franciszkanie kołtynianscy¹⁷⁵ – 15.

¹⁵⁹ Onikszy, miejscowość parafialna w dekanacie wilkomierskim.

¹⁶⁰ Kupiszki, miejscowość parafialna w dekanacie kupiskim.

¹⁶¹ Altaria wilkomirska znajdowała się w Towianach (1669: *Wilkomirz cum altariis Towiany et altera*).

¹⁶² Żmujdki, miejscowość parafialna w dekanacie pobojskim.

¹⁶³ Wieprze, miejscowość parafialna w dekanacie wilkomierskim.

¹⁶⁴ Troupie, miejscowość parafialna w dekanacie wilkomierskim.

¹⁶⁵ Rakiszki, miejscowość parafialna w dekanacie kupiskim.

¹⁶⁶ Dusiaty, miejscowość parafialna w dekanacie kupiskim.

¹⁶⁷ Siesiki, miejscowość parafialna w dekanacie wilkomierskim.

¹⁶⁸ Ponedel, miejscowość parafialna w dekanacie kupiskim.

¹⁶⁹ Abele, miejscowość parafialna w dekanacie kupiskim.

¹⁷⁰ Subocz, miejscowość parafialna w dekanacie kupiskim.

¹⁷¹ Kowarsk, miejscowość parafialna w dekanacie wilkomierskim.

¹⁷² Pogiry, miejscowość parafialna w dekanacie wilkomierskim.

¹⁷³ Owanta, miejscowość parafialna w dekanacie pobojskim.

¹⁷⁴ Kiemieszyszki (Kiemiesz), miejscowość nie zlokalizowana położona na terenie parafii Tauroginie w dekanacie brasławskim.

¹⁷⁵ Kołtyniany, miejscowość parafialna w dekanacie brasławskim. Kościół parafialny dla franciszkanów w Kołtynianach zbudował w roku 1633 Jan Narbutt.

- Plebania lyngmianska¹⁷⁶ – 2.
 Plebania uciana¹⁷⁷ i uszpolska¹⁷⁸ – 48.
 Plebania dziewiałtowska¹⁷⁹ – 8.
 Plebania szatska¹⁸⁰ – 24.
 Plebania swiadoska¹⁸¹ – 18.
 Plebania kukuciska¹⁸² i labunarska¹⁸³ – 10.
 Plebania w Komajkach¹⁸⁴ – 3.
 Kukuciszki¹⁸⁵ i Labunary¹⁸⁶ majątność biskupia – 196.
 Plebania malacka¹⁸⁷ – 4.
 Ponieomie¹⁸⁸ ojców augustianów – 16.
 Plebania wiżuniska¹⁸⁹ – 10.
 Dymów powiatu wilkomirsk[iego] 647

- Powiat brasławski po zł 2.
 Plebania brasławska¹⁹⁰ – 4.
 Plebania ikazienska¹⁹¹ i pohoska¹⁹² – 21.
 Tauroginy¹⁹³ majątność biskupia – 139.
 Jeziorosy¹⁹⁴ majątność biskupia – 19.

¹⁷⁶ Lyngmiany, miejscowość parafialna w dekanacie brasławskim.

¹⁷⁷ Uciana, miejscowość parafialna w dekanacie kupiskim.

¹⁷⁸ Uszpole, miejscowość parafialna w dekanacie kupiskim.

¹⁷⁹ Dziewiałtów, miejscowość parafialna w dekanacie wilkomierskim.

¹⁸⁰ Szaty, miejscowość parafialna w dekanacie wilkomierskim.

¹⁸¹ Świadość, miejscowość parafialna w dekanacie kupiskim.

¹⁸² Kukuciszki, miejscowość parafialna w dekanacie brasławskim.

¹⁸³ Labunary, miejscowość parafialna w dekanacie brasławskim.

¹⁸⁴ Komajki, miejscowość parafialna w dekanacie kupiskim.

¹⁸⁵ Kukuciszki, dobra nadane biskupom wileńskim przez Jagiellę, położone ok. 40 km na południowy-wschód od Święcian.

¹⁸⁶ Labunary, dobra nadane biskupom wileńskim w roku 1387 przez Jagiellę, położone nad Dumblą, dopływem Żemiany, ok. 20 km na południe od Taurogin.

¹⁸⁷ Malaty, miejscowość parafialna w dekanacie pobojskim.

¹⁸⁸ Ponieomie. Od roku 1622 w Ponieumuni funkcjonował klasztor kanoników regularnych od pokuty (biali augustianie) ufundowany przez Maurycego Giedrojcia wojewodę mściłowskięgo.

¹⁸⁹ Wiżuny, miejscowość parafialna w dekanacie kupiskim.

¹⁹⁰ Brasław, miejscowość parafialna w dekanacie brasławskim.

¹⁹¹ Ikażń, miejscowość parafialna w dekanacie brasławskim.

¹⁹² Pohost, miejscowość parafialna w dekanacie brasławskim.

¹⁹³ Tauroginie, dobra nadane biskupom wileńskim w roku 1387 przez Jagiellę, położone nad jeziorem o tej samej nazwie ok. 40 km na północny-zachód od Święcian.

Widze¹⁹⁵ majątność biskupia – 81.
 Plebania jezioroska¹⁹⁶ i smolniewska¹⁹⁷ – 4.
 Plebania dryswiacka¹⁹⁸ – 22.
 Plebania widzka¹⁹⁹ – 22.
 Plebania tauroginska²⁰⁰ – 13.
 Plebania sołocka,²⁰¹ do cantory wilen[skiej] – 17.
 Latus: 342

[k.239v]

Sołok²⁰² majątność biskupia – 54.
 Plebania sapiezynska²⁰³ – 4.
 Dymów powiatu braclaw[skiego] 400.

Wojewodz[two] trockie po zł 2.
 Plebania merecka²⁰⁴ – 12.
 Ojcowie dominikani mereccy²⁰⁵ – 25.
 Czy ojcowie dominikani conwentu mereckiego ze wsi Horodysca²⁰⁶ – 11.
 Plebania łozdziejska²⁰⁷ – 18.
 Plebania punska²⁰⁸ – 7.

¹⁹⁴ Jeziorosy, dobra nadane Kościołowi przez Jagiellę, położone ok. 20 km na południowy-zachód od Dyneburga.

¹⁹⁵ Widze, dobra nadane biskupom wileńskim w roku 1492 przez Jakuba Hanusowicza, położone nad Widzą (dopływem Dzisny), ok. 40 km na południowy-zachód od Braślawia.

¹⁹⁶ Jeziorosy, miejscowość parafialna w dekanacie braślawskim.

¹⁹⁷ Smołwy, miejscowość parafialna w dekanacie braślawskim.

¹⁹⁸ Dryświaty, miejscowość parafialna w dekanacie braślawskim.

¹⁹⁹ Widze, miejscowość parafialna w dekanacie braślawskim.

²⁰⁰ Tauroginie, miejscowość parafialna w dekanacie braślawskim.

²⁰¹ Sołoki, miejscowość parafialna w dekanacie braślawskim.

²⁰² Sołoki, dobra nadane biskupom wileńskim przez Jagiellę, położone nad jeziorem Łozdia, ok. 40 km na południowy-wschód od Dyneburga.

²⁰³ Druja (Zadźwinie, Sapieżyn), miejscowość parafialna w dekanacie braślawskim.

²⁰⁴ Merecz, miejscowość parafialna w dekanacie trockim.

²⁰⁵ Dominikanów w Mereczu ufundował Krzysztof Stefanowicz, w roku 1606 klasztor uposażył Gabriel Wojna podkanclerzy litewski.

²⁰⁶ Miejscowość nie zlokalizowana. Nazwę Horodyszcze nosiło kilkanaście wsi, dworów, zaścianków i folwarków na terenie całego Wielkiego Księstwa Litewskiego.

²⁰⁷ Łozdzieje, miejscowość parafialna w dekanacie siemnieńskim.

Plebania metelska²⁰⁹ – 1.
 Plebania grazyska²¹⁰ – 4.
 Plebania olidska²¹¹ i poiewonska²¹² – 53.
 Plebania siemnienska²¹³ – 6.
 Plebania daugonska²¹⁴ i przelajska²¹⁵ – 12.
 Plebania niemonojcka²¹⁶ – 2.
 Ojcowie franciszczani wołkienicy²¹⁷ z majątności – 5.
 Plebania sumiliska²¹⁸ – 13.
 Plebania zymorska²¹⁹ – 4.
 Plebania zeszleńska²²⁰ – 5.
 Szpingle²²¹ folwark kapitulny – 1.
 Plebania wołkienicka²²² – 18.
 Opactwo starotrockie²²³ – 13.
 Plebania stokliska²²⁴ i zugońska²²⁵ – 22.
 Świątyni²²⁶ i mieszczanie probostwa trockiego i Waka²²⁷ do tegoż probostwa – 45.

²⁰⁸ Puńsk, miejscowość parafialna w dekanacie siemnieńskim.

²⁰⁹ Metele, miejscowość parafialna w dekanacie siemnieńskim.

²¹⁰ Grauzyszki, miejscowość parafialna w dekanacie oszmiańskim.

²¹¹ Olwita, miejscowość parafialna w dekanacie olwickim.

²¹² Pojewoń, miejscowość w dekanacie olwickim. Filia olwicka.

²¹³ Siemno, miejscowość parafialna w dekanacie siemnieńskim.

²¹⁴ Daugi, miejscowość parafialna w dekanacie trockim.

²¹⁵ Przelaje, miejscowość parafialna w dekanacie trockim.

²¹⁶ Niemonajcie, miejscowość parafialna w dekanacie trockim.

²¹⁷ Franciszkanów w Olkienikach w roku 1636 osadził Mikołaj Krzysztof Chalecki wojewoda nowogrodzki.

²¹⁸ Sumiliszki, miejscowość parafialna w dekanacie kowieńskim.

²¹⁹ Żymory, miejscowość parafialna w dekanacie kowieńskim.

²²⁰ Żośle, miejscowość parafialna w dekanacie kowieńskim.

²²¹ Szpingle (Wojtowo), dobra nabyte przez kapitułę od Doroty Wasilowej w roku 1535. Miejscowość nie zlokalizowana. Może chodzić o Szpiengleniki w parafii olkienickiej.

²²² Olkieniki, miejscowość parafialna w dekanacie trockim.

²²³ Klasztor benedyktynów ufundował w Trokach w roku 1405 wielki książę Witold. Kościół i klasztor bernardynów w Trokach ufundował w roku 1522 Wojciech Gasztold wojewoda wileński.

²²⁴ Stokliszki, miejscowość parafialna w dekanacie kowieńskim.

²²⁵ Użugosie, miejscowość w dekanacie kowieńskim. Filia Stokliszek.

²²⁶ Świątyni, wieś położona na południe od linii Wilno – Troki Nowe, nad jeziorem Świątyni. W Świątyniach istniała kaplica należąca do kościoła w Starych Trokach.

Plebania gieguzyska²²⁸ – 5.
Dymów w w[ojewó]dz[owie] trockim 282.

[k.240]

Powiat grodziński po zł 2.
Plebania hoska²²⁹ – 20.
Plebania hodorowska²³⁰ – 10.
Plebania mostowska²³¹ – 4.
Plebania berznicka²³² – 3.
Chodzin²³³ majątność ojców jezuitów – 35.
Plebania hondzinska²³⁴ – 6.
Plebania łyszkowska²³⁵ – 8.
Plebania w Sokolnach²³⁶ – 3.
Plebania w Sokołce²³⁷ – 15.
Plebania w Raszczkach²³⁸ – 8.
Plebania przeroska²³⁹ – 2.
Plebania odelska,²⁴⁰ Krynki,²⁴¹ Kuznica²⁴² kapitul[ne] – 40.
Plebania urdominska²⁴³ – 3.
Plebania dąbrowska²⁴⁴ – 22.

²²⁷ Waka, dobra położone na południowy-zachód od centrum Wilna, obecnie w granicach miasta. W Wace istniała kaplica należąca do kościoła w Starych Trokach.

²²⁸ Gieguzyn, miejscowość parafialna w dekanacie kowieńskim.

²²⁹ Hoża, miejscowość parafialna w dekanacie grodzieńskim.

²³⁰ Chodorówka, miejscowość parafialna w dekanacie knyszyńskim.

²³¹ Mosty, miejscowość parafialna w dekanacie różańskim.

²³² Berzniki, miejscowość parafialna w dekanacie siemnieńskim.

²³³ Kundzin, dobra nadane jezuitom w roku 1585 przez Stefana Batorego na niedoszłą fundację kolegium grodzieńskiego, następnie przeznaczone przez Zygmunta III na uposażenie nowicjatu w Wilnie, położone ok. 7 km na północny-wschód od Sokółki.

²³⁴ Kundzin, miejscowość parafialna w dekanacie grodzieńskim.

²³⁵ Łysków, miejscowość parafialna w dekanacie różańskim.

²³⁶ Sokolany, miejscowość parafialna w dekanacie sokólskim.

²³⁷ Sokółka, miejscowość parafialna w dekanacie sokólskim.

²³⁸ Raczki, miejscowość parafialna w dekanacie olwickim.

²³⁹ Przerośl, miejscowość parafialna w dekanacie olwickim.

²⁴⁰ Odelsk, miejscowość parafialna w dekanacie grodzieńskim.

²⁴¹ Krynki, miejscowość parafialna w dekanacie grodzieńskim.

²⁴² Kuźnica, miejscowość parafialna w dekanacie grodzieńskim.

²⁴³ Urdomin, miejscowość parafialna w dekanacie siemnieńskim.

²⁴⁴ Dąbrowa, miejscowość parafialna w dekanacie grodzieńskim.

Plebania korycinska²⁴⁵ – 26.
Plebania nowodworska²⁴⁶ – 8.
Plebania krasnoborska²⁴⁷ – 5.
Plebania Philipowce²⁴⁸ – 2.
Plebania w Kamionce²⁴⁹ – 12.
Plebania w Lipsku²⁵⁰ – 1.
Probstwo jesmonskie²⁵¹ – 1.
Plebania kwasowska²⁵² – 1.
Plebania wasilkowska²⁵³ – 1.
Plebania zabłudowska²⁵⁴ – 1.
Plebania w Wiżajnach²⁵⁵ – 4.
Plebania janowska²⁵⁶ – 4.
Plebania w Brzostowicy Małej²⁵⁷ – 7.
Probstwo grodzińskie²⁵⁸ – 63.

[k.240v]

Podprobstwo grodzińskie²⁵⁹ alias mansionarze w mieście – 36.
Plebania indurska²⁶⁰ – 39.
Altaria nowodworska²⁶¹ – 14.
Dymów w powiecie grodzien[skim] 404.
Wytrąciwszy 66 na pogorzalców zostaje dym[ów] 338.

²⁴⁵ Korycin, miejscowość parafialna w dekanacie knyszyńskim.

²⁴⁶ Nowy Dwór, miejscowość parafialna w dekanacie grodzieńskim.

²⁴⁷ Krasnybór, miejscowość parafialna w dekanacie grodzieńskim.

²⁴⁸ Filipów, miejscowość parafialna w dekanacie olwickim.

²⁴⁹ Kamionka, miejscowość parafialna w dekanacie lidzkim.

²⁵⁰ Lipsk, miejscowość parafialna w dekanacie grodzieńskim.

²⁵¹ Zapewne Ejsmonty, miejscowość parafialna w dekanacie grodzieńskim.

²⁵² Kwasówka, miejscowość parafialna w dekanacie grodzieńskim.

²⁵³ Wasilków, miejscowość parafialna w dekanacie knyszyńskim.

²⁵⁴ Zabłudów, miejscowość parafialna w dekanacie knyszyńskim.

²⁵⁵ Wiżajny, miejscowość parafialna w dekanacie olwickim.

²⁵⁶ Janówka, miejscowość parafialna w dekanacie olwickim.

²⁵⁷ Brzostowica Mała, miejscowość parafialna w dekanacie grodzieńskim.

²⁵⁸ Grodno, miejscowość parafialna w dekanacie grodzieńskim.

²⁵⁹ Uposażenie mansjonarii związane jest z dobrami kościoła szpitalnego Świętego Ducha i włączonym do nich funduszem kościoła Świętej Trójcy w Grodnie (m.in.: Rusota, Bala i jurydyka w mieście).

²⁶⁰ Indura, miejscowość parafialna w dekanacie grodzieńskim.

²⁶¹ Altaria w kościele parafialnym w Nowym Dworze w dekanacie grodzieńskim została ufundowana w roku 1616 przez księdza Wojciecha Krzyczkowskiego plebana nowodworskiego.

- Powiat kowiński po zł 2.
 Plebania łankieliska²⁶² – 4.
 Plebania opiwłocka²⁶³ – 7.
 Plebania udryska²⁶⁴ – 4.
 Plebania kiejdanska²⁶⁵ – 16.
 Plebania prenska i birsztanska²⁶⁶ – 18.
 Plebania jeznienska²⁶⁷ – 7.
 Plebania żejmienska²⁶⁸ – 2.
 Plebania dorsunicka²⁶⁹ – 3.
 Plebania olwicka i wilkowiska²⁷⁰ – 27.
 Plebania punska²⁷¹ – 39.
 Ojcowie dominikanie wierzbołowscy²⁷² – 2.
 Plebania kormialowska²⁷³ – 1.
 Plebania rumszyska²⁷⁴ – 7.
 Plebania kowińska²⁷⁵ – 40.
 Plebania balwierzyska²⁷⁶ – 27.
 Plebania skorulska²⁷⁷ – 8.
 Ojcowie dominikani conventu wierzbołowskiego²⁷⁸ ze wsi swojej Sterki²⁷⁹ i Alekniarzy²⁸⁰ nowo przybyłych – 15.
 Plebania wendziagolska²⁸¹ – 7.

²⁶² Łankieliszki, miejscowość parafialna w dekanacie olwickim.

²⁶³ Opitoloki, miejscowość parafialna w dekanacie wilkomierskim.

²⁶⁴ Udryja, miejscowość parafialna w dekanacie siemneńskim.

²⁶⁵ Kiejdany, miejscowość parafialna w dekanacie wilkomierskim.

²⁶⁶ Preny i Birsztany, parafie w dekanacie kowieńskim.

²⁶⁷ Jezno, miejscowość parafialna w dekanacie kowieńskim.

²⁶⁸ Żejmy, miejscowość parafialna w dekanacie wilkomierskim.

²⁶⁹ Dorsuniszki, miejscowość parafialna w dekanacie kowieńskim.

²⁷⁰ Olwita i Wilkowyszki, parafie w dekanacie olwickim.

²⁷¹ Puńsk, miejscowość parafialna w dekanacie siemneńskim.

²⁷² Dominikanów w Wierzbołowie w roku 1634 ufundował Jan Wścieklicz.

²⁷³ Kormiałów, miejscowość parafialna w dekanacie kowieńskim.

²⁷⁴ Rumszyski, miejscowość parafialna w dekanacie kowieńskim.

²⁷⁵ Kowno, miejscowość parafialna w dekanacie kowieńskim.

²⁷⁶ Balwierzyski, miejscowość parafialna w dekanacie siemneńskim.

²⁷⁷ Skorule, miejscowość parafialna w dekanacie kowieńskim.

²⁷⁸ Zob.: przyp. 272.

²⁷⁹ Sterki, miejscowość nie zlokalizowana.

²⁸⁰ Alekniarze (Olekniarze ?), miejscowość nie zlokalizowana.

Dymów w powiecie kowien[skim] 234.

[k.241]

- Powiat upitski po zł 2.
 Plebania poniewieska²⁸² – 91.
 Plebania Małych Birz²⁸³ – 5.
 Plebania remigolska²⁸⁴ – 94.
 Ojcowie karmelici lynkowscy²⁸⁵ – 3.
 Poswole²⁸⁶ majątność kapitulna – 149.
 Plebania wobolnicka²⁸⁷ – 31.
 Dymów w powiecie upitskim 373.

Zmudz, Smolensk, Starodub.

Wojewodz[two] połockie po zł.

Ojcowie jezuici collegium połockiego²⁸⁸ – 195.

Plebania zadoroska²⁸⁹ – 4.

Plebania dziwienska²⁹⁰ – 1.

Plebania głembocka²⁹¹ – 5.

Plebania kublicka²⁹² – 10.

Plebania lepelska²⁹³ – 6.

Dymó[w] w[ojewó]d[ztwo] połock[ie] 221.

Województwo nowogrodzkie po zł 2.

²⁸¹ Wendziagoła, miejscowość parafialna w dekanacie kowieńskim.

²⁸² Poniewież, miejscowość parafialna w dekanacie wilkomierskim.

²⁸³ Birze lub Podbirze, miejscowość parafialna w dekanacie kupiskim.

²⁸⁴ Remigola, miejscowość parafialna w dekanacie wilkomierskim.

²⁸⁵ Lynki, miejscowość położona ok. 25 km na północny-wschód od Wilna. Brak informacji o karmelitach w tej miejscowości. Może w Lynkach znajdowało się uposażenie karmelitów wileńskich.

²⁸⁶ Poswol, dobra nadane kościołowi poswolskiemu w roku 1498 przez Aleksandra Jagiellończyka, w roku 1580 zamienione (część?) przez Stefana Batorego na Lepel z przeznaczeniem na utrzymanie wikariuszy katedralnych.

²⁸⁷ Wobolniki, miejscowość parafialna w dekanacie kupiskim.

²⁸⁸ Kościół i klasztor jezuitów w Połocku w roku 1580 ufundował Stefan Batory.

²⁸⁹ Zadoroże, miejscowość parafialna w dekanacie połockim.

²⁹⁰ Dzisna, miejscowość parafialna w dekanacie połockim.

²⁹¹ Głębokie, miejscowość parafialna w dekanacie połockim.

²⁹² Kublicze, miejscowość parafialna w dekanacie połockim.

²⁹³ Lepel, miejscowość parafialna w dekanacie połockim.

- Plebania stwołowicka²⁹⁴ – 1.
 Plebania klecka²⁹⁵ – 16.
 Plebania darewska²⁹⁶ – 9.
 [k.241v]
 Plebania swiatycka²⁹⁷ – 11.
 Plebania horodyska²⁹⁸ – 13.
 Plebania mirska²⁹⁹ – 6.
 Plebania nowogrodzka³⁰⁰ – 76.
 Plebania kroszynska³⁰¹ – 17.
 Ojcowie jezuiti collegium nieswiskiego³⁰² – 133.
 Plebania lipska³⁰³ – 4.
 Plebania w Mikołajowszczyźnie³⁰⁴ – 4.
 Niedzwiedzice³⁰⁵ majątność biskupia – 81.
 Plebania lachowicka³⁰⁶ – 50.
 Plebania zadziwska³⁰⁷ – 6.
 Plebania cimkowska³⁰⁸ – 11.
 Plebania swierzenska³⁰⁹ – 1.
 Plebania nieswiska³¹⁰ – 30.
 Plebania iszkoldzka³¹¹ – 5.
 Plebania snowska³¹² – 1.

²⁹⁴ Stwołowice, miejscowość parafialna w dekanacie słonimskim.

²⁹⁵ Kleck, miejscowość parafialna w dekanacie nowogrodzkim.

²⁹⁶ Darewo, miejscowość parafialna w dekanacie słonimskim.

²⁹⁷ Swojatycze, miejscowość parafialna w dekanacie nowogrodzkim.

²⁹⁸ Horodyszcze, miejscowość parafialna w dekanacie słonimskim.

²⁹⁹ Mir, miejscowość parafialna w dekanacie nowogrodzkim.

³⁰⁰ Nowogródek, miejscowość parafialna w dekanacie nowogrodzkim.

³⁰¹ Kroszyn, miejscowość parafialna w dekanacie nowogrodzkim.

³⁰² Klasztor jezuitów w Nieświeżu został ufundowany w roku 1584 przez Mikołaja Krzysztofa Radziwiłła „Sierotkę”.

³⁰³ Lipsk, miejscowość parafialna w dekanacie nowogrodzkim.

³⁰⁴ Mikołajewszczyzna, miejscowość parafialna w dekanacie nowogrodzkim.

³⁰⁵ Niedzwiedzica, dobra nadane biskupom wileńskim przed rokiem 1537, położone ok. 30 km na południowy-wschód od Baranowicz.

³⁰⁶ Lachowicze, miejscowość parafialna w dekanacie słonimskim.

³⁰⁷ Zadzień, miejscowość parafialna w dekanacie świrskim.

³⁰⁸ Cimkowicze, miejscowość parafialna w dekanacie bobrujskim.

³⁰⁹ Świerzeń, miejscowość parafialna w dekanacie nowogrodzkim.

³¹⁰ Nieśwież, miejscowość parafialna w dekanacie nowogrodzkim.

³¹¹ Iszkoldź, miejscowość parafialna w dekanacie nowogrodzkim.

- Plebania jelnenska³¹³ – 39.
 Plebania wsielubska³¹⁴ – 27.
 Plebania słucka i kopylska³¹⁵ – 66.
 Plebania sienenska³¹⁶ – 4.
 Plebania niedzwiedzicka³¹⁷ – 31.
 Kołpienica³¹⁸ majątność kapitulna – 18.
 Altaria nowogrodzka³¹⁹ – 2.
 JchMPP benedyktynek conventu nieswiskiego³²⁰ z Howieźny³²¹ i Taladowicz³²² z dym[ów] 36, a z Holdowicz³²³ z dym[ów] 18 – 54.
 Dymów w w[ojewó]d[ztwie] nowogrodz[kim] 716.

Powiat słonimski po zł 2.

Plebania rozanska³²⁴ – 46.

Plebania rotnicka³²⁵ – 6.

[k.242]

Plebania mołdczadzka³²⁶ – 3.

Plebania lukonicka³²⁷ – 1.

Plebania dworzecka³²⁸ – 37.

Plebania kossowska³²⁹ – 80.

³¹² Snów, miejscowość parafialna w dekanacie nowogrodzkim.

³¹³ Jęlna, miejscowość parafialna w dekanacie słonimskim.

³¹⁴ Wsielub, miejscowość parafialna w dekanacie słonimskim.

³¹⁵ Słuck i Kopyl, parafie w dekanacie bobrujskim.

³¹⁶ Sienno, miejscowość parafialna w dekanacie nowogrodzkim.

³¹⁷ Niedzwiedzica, miejscowość parafialna w dekanacie nowogrodzkim.

³¹⁸ Kołpienica (Kołpienica Wielka), dobra między Lachowiczami i Stwołowiczami (dziś przedmieście Baranowicz) nadane przez Stefana Batorego.

³¹⁹ Może chodzić o altarię Bożego Ciała przy kościele farnym w Nowogrodku. W kaplicy znajdował się pomnik Rudominy Dusickiego i tablica konsekracyjna z roku 1621.

³²⁰ Klasztor benedyktynek w Nieświeżu został ufundowany w roku 1591 przez Mikołaja Krzysztofa Radziwiłła „Sierotkę” i jego żonę Eufemię z Wiśniowieckich.

³²¹ Howieźna, dobra położone ok. 15 km na północ od Nieświeża.

³²² Taladowicze, miejscowość nie zlokalizowana.

³²³ Holdowicze (Holdowicze), dobra nad Wiedźmą koło Lachowicz.

³²⁴ Różana, miejscowość parafialna w dekanacie różańskim.

³²⁵ Chodzi zapewne o parafię Rohotna w dekanacie słonimskim. Rotnica, miejscowość w dekanacie trockim, filia Merecza.

³²⁶ Mołczadz, miejscowość parafialna w dekanacie słonimskim.

³²⁷ Lukonica, miejscowość parafialna w dekanacie różańskim.

³²⁸ Dworzec, miejscowość parafialna w dekanacie słonimskim.

Ks[ie]ża kanonicy regulares z probostwa słonimskiego³³⁰ – 10.
 Plebania słonimska³³¹ – 40.
 Plebania zdzięcielska³³² – 18.
 Wieś Ryszczycy³³³ do plebaniej porozowskiej³³⁴ – 14.
 Dymów powiatu słonim[skiego] 255.

Powiat wołkowyski po zł 2.

Plebania w Rosi³³⁵ – 10.

Krzemienica³³⁶ canonicorum regularium – 86.

Ciż ze dwu części karczmy i ze dwu części młyna i trzecia część dymu – 1 1/3.

Plebania replewska³³⁷ – 22.

Plebania zelwienska³³⁸ – 11.

Biskupice³³⁹ majątność biskupia – 22.

Plebania wołpianska³⁴⁰ – 22.

Plebania międzyrzecka³⁴¹ – 22.

Plebania łyszkowska³⁴² – 34.

Plebania wołkowyska³⁴³ – 41.

Plebania strubnicka³⁴⁴ – 4.

Jch Msc Ks mansjonarze wołpianscy³⁴⁵ – 47.

³²⁹ Kosów, miejscowość parafialna w dekanacie różańskim.

³³⁰ Klasztor kanoników regularnych w Słonimie został ufundowany w roku 1650 przez Jana i Kazimierza Sapiehów.

³³¹ Słonim, miejscowość parafialna w dekanacie słonimskim.

³³² Zdzięciół, miejscowość parafialna w dekanacie słonimskim.

³³³ Ryszczycy, dobra nad Szczarą pod Słonimem.

³³⁴ Porozów, miejscowość parafialna w dekanacie różańskim.

³³⁵ Roś, miejscowość parafialna w dekanacie wołkowyskim.

³³⁶ Kanonicy regularni w Krzemienicy zostali osadzeni przez Mikołaja Wolskiego kasztelana witebskiego (przy kościele ufundowanym przez niego w roku 1617).

³³⁷ Repla, miejscowość parafialna w dekanacie wołkowyskim.

³³⁸ Zelwa, miejscowość parafialna w dekanacie różańskim.

³³⁹ Biskupice, dobra przekazane Kościołowi w roku 1397 przez Andrzeja biskupa wileńskiego (1387-1398) położone ok. 5 km na północny-wschód od Wołkowyska. Pierwotnie uposażenie katedralnej kaplicy św. Andrzeja i Franciszka.

³⁴⁰ Wołpa, miejscowość parafialna w dekanacie wołkowyskim.

³⁴¹ Międzyrzecz, miejscowość parafialna w dekanacie różańskim.

³⁴² Łysków, miejscowość parafialna w dekanacie różańskim.

³⁴³ Wołkowysk, miejscowość parafialna w dekanacie wołkowyskim.

³⁴⁴ Strubnica, miejscowość parafialna w dekanacie różańskim.

Plebania hnieznienska³⁴⁶ – 2.

Plebania mscibowska³⁴⁷ – 62.

Plebania szydlowicka³⁴⁸ – 17.

Dziaszkowice³⁴⁹ folwark słonimskiej plebaniej – 28.

Plebania brzostowicka³⁵⁰ – 26.

Plebania porozowska³⁵¹ – 13.

Dymów w powiecie wołk[owskim] 470 1/3

[k. 242v]

Województwo witepskie po zł.

Sorzycy³⁵² majątność kapitulna z jurydyką miejską witepską – 112.

Dymów w[o]jewó[d]z[stwo] witep[skie] – 112.

Powiat orszanski po zł.

Ze wsi Kapłancow³⁵³ scholasteriej wilen[skiej] – 2.

Plebania łukomska³⁵⁴ – 7.

Plebania starosielska³⁵⁵ – 2.

Plebania borysowska³⁵⁶ – 52.

Plebania czerejska³⁵⁷ – 7.

Obolce³⁵⁸ i Wiadziec³⁵⁹ archidiakoniej białoruskiej – 19.

³⁴⁵ Altarię św. Anny w Wołpie i mansjonarię dla czterech księży ufundował biskup Paweł Holszański w roku 1526.

³⁴⁶ Hniezna, miejscowość parafialna w dekanacie wołkowyskim.

³⁴⁷ Mścibów, miejscowość parafialna w dekanacie wołkowyskim.

³⁴⁸ Szydlowicze, miejscowość parafialna w dekanacie wołkowyskim.

³⁴⁹ Dziaszkowicze, miejscowość nie zlokalizowana.

³⁵⁰ Brzostowica Wielka, miejscowość parafialna w dekanacie wołkowyskim.

³⁵¹ Porozów, miejscowość parafialna w dekanacie różańskim.

³⁵² Sorzycy (Soryca, Saryca), dobra stanowiące utrzymanie wikariuszy katedralnych nadane w roku 1542 przez Zygmunta Starego, położone nad jeziorem Soro, od. 30 km na południowy-zachód od Witebska.

³⁵³ Kapłance, dobra scholasterii wileńskiej położone nad Berezyną.

³⁵⁴ Łukomla, miejscowość parafialna w dekanacie witebskim.

³⁵⁵ Starosiele, miejscowość parafialna w dekanacie orszańskim.

³⁵⁶ Borysów, miejscowość parafialna w dekanacie witebskim.

³⁵⁷ Czereja, miejscowość parafialna w dekanacie witebskim.

³⁵⁸ Obolce, dobra nadane archidiakonowi białoruskim przez biskupa Eustachego Wołłowicza w roku 1619, położone na lewym brzegu Obolicy (Obolanki), ok. 75 km na południowy-wschód od Witebska.

Plebania rudnosielska³⁶⁰ – 17.
 Plebania mohilowska³⁶¹ – 75.
 Plebania tołoczyska³⁶² – 25.
 Ks[ież]a kanonicy regulares bychowscy³⁶³ – 14.
 Plebania smolanska³⁶⁴ – 24.
 Dymów w powiecie orszan[skim] 244.

Wojewódz[two] brzeskie po zł 2.
 Braszewice³⁶⁵ majątność kapitulna – 173.
 Dym[ów] w[ojewó]d[ztwo] brzesk[ie] 173.

Powiat pinski po zł 2.
 Majętność Obrowo³⁶⁶ do opactwa starotrockiego – 71.
 Majętność Bezdziez³⁶⁷ do probostwa trockiego – 282.
 Dym[ów] powiatu pinski[ego] 353.

[k.243]

Wojewód[ztwo] mscislawskie

W[ojewó]d[ztwo] minskie po zł 2.
 Plebania derewieńska³⁶⁸ – 5.
 Plebania korzenska³⁶⁹ – 1.
 Plebania zasławska³⁷⁰ – 6.

³⁵⁹ *Władziec, dobra nadane archidiaconom białoruskim przez biskupa Eustachego Wołłowicza w roku 1619 (położone zapewne na północny-zachód od Orszy, na terenie parafii Sienno).*

³⁶⁰ *Rudnesioło, miejscowość parafialna w dekanacie witebskim.*

³⁶¹ *Mohylew, miejscowość parafialna w dekanacie orszańskim.*

³⁶² *Tołoczyn, miejscowość parafialna w dekanacie orszańskim.*

³⁶³ *Kanoników regularnych w Bychowie ufundował Jan Karol Chodkiewicz około roku 1620.*

³⁶⁴ *Smolany, miejscowość parafialna w dekanacie orszańskim.*

³⁶⁵ *Braszewice, dobra kapitulne stołowe nadane w roku 1636 przez Albrychta Stanisława Radziwiłła, położone ok. 40 km na wschód od Kobrynia.*

³⁶⁶ *Obrowo, dobra nadane benedyktynom w Starych Trokach przez Witolda w roku 1415, położone ok. 50 km na północny-zachód od Pińska.*

³⁶⁷ *Bezdziez (Bezdziez), dobra nadane plebanii trockiej przez Witolda w roku 1409, położone ok. 20 km na północny-wschód od Drohiczyna Poleskiego.*

³⁶⁸ *Derewna, miejscowość parafialna w dekanacie mińskim.*

³⁶⁹ *Korzeń, miejscowość parafialna w dekanacie radoszkowickim.*

Ostrowita³⁷¹ wieś seminaryjska – 8.
 Korzen³⁷² praestimonium kanoniczne – 6.
 Bakszty³⁷³ praestimonium kanoniczne – 9.
 Truszewice³⁷⁴ praestimonium kanoniczne – 4.
 Plebania hohołska³⁷⁵ – 2.
 Ihumien³⁷⁶ majątność biskupia – 112.
 Szypiany³⁷⁷ majątność biskupia – 51.
 Plebania iwienicka³⁷⁸ – 21.
 Plebania radoszkowska³⁷⁹ – 6.
 Plebania hainska³⁸⁰ – 4.
 Ancewicze³⁸¹ praestimonium kanoniczne – 11.
 Starzynki³⁸² i Dołhnicze³⁸³ majątność biskupia – 81.
 Korzen³⁸⁴ praestimonium kanoniczne – 1.

³⁷⁰ *Zasław, miejscowość parafialna w dekanacie radoszkowickim.*

³⁷¹ *Ostrowita, dobra nabyte przez kapitułę od Piotra Kwiatkowskiego w roku 1596, położone ok. 50 km na południowy-wschód od Mińska. (W roku 1602 miały być zamienione na jakąś część majątku Kolpienica Mała.)*

³⁷² *Korzeń (Korzeń Mały i Korzeń Wielki), majątek wchodzący w skład dóbr Trusowicze nadanych Kościołowi przez Witolda w roku 1396. (Trusowicze – może dawny folwark Truskowszczyzna położony na wschód od Ilji, ok. 60 km na północ od Mińska.)*

³⁷³ *Bakszty, folwark włączony w skład dóbr Trusowicze nadany kapitule w roku 1608 przez Mikołaja Paca sufragana wileńskiego, biskupa żmudzkiego. Trusowicze, zob.: przyp. 373.*

³⁷⁴ *Trusowicze, zob.: przyp. 373.*

³⁷⁵ *Cholchła, miejscowość parafialna w dekanacie mińskim.*

³⁷⁶ *Ihumien (Czerwień), dobra nadane biskupom wileńskim w roku 1430 przez Witolda, położone ok. 50 km na południowy-wschód.*

³⁷⁷ *Szypiany, dobra nadane biskupom wileńskim w roku 1495 przez Aleksandra Jagiellończyka, położone nad Mianą, zaliczane do klucza ihumeńskiego.*

³⁷⁸ *Iwieniec, miejscowość parafialna w dekanacie mińskim.*

³⁷⁹ *Radoszkowice, miejscowość parafialna w dekanacie radoszkowickim.*

³⁸⁰ *Hajno, miejscowość parafialna w dekanacie radoszkowickim.*

³⁸¹ *Ancewicze (Hancewicze), może Haniewicze nadane kapitule przez Witolda, położone ok. 50 km na północny-wschód od Mińska.*

³⁸² *Starzynki, dobra, których nadanie zostało potwierdzone przez Jagiellę w roku 1430. Powiększone przez Elżbietę Sołłohubową w roku 1495. Nazwę Starzynki nosiło kilkanaście wsi, zaścianków i folwarków na terenie całego Wielkiego Księstwa Litewskiego.*

³⁸³ *Dołhnicze, część dóbr biskupich Niedźwiedzice położonych nad rzeką Szczarą.*

³⁸⁴ *Korzeń (Korzeń Mały i Korzeń Wielki), majątek wchodzący w skład dóbr Trusowicze (zob.: przyp. 373).*

- Plebania wołmienska³⁸⁵ – 2.
 Plebania minska³⁸⁶ – 20.
 Prudki³⁸⁷ praestimonium kanoniczne – 2.
 Wieś Pucilów³⁸⁸ altariej krewskiej – 7.
 Wołcza alias Piany las³⁸⁹ – 85.
 Od myt do plebaniej wisniewskiej³⁹⁰ – 9.
 Wieś Maciukiewicz³⁹¹ do plebaniej podbrzeskiej³⁹² – 4.
 JchM Panny benedictynki conventu nieswiskiego³⁹³ z Zienkowicz³⁹⁴ – 13.
 Dym[ów] w[ojewó]dz[two] mińsk[ie] 470.

[k.243v]

- Powiat mozyrski po zł.
 Kamięszczyzna³⁹⁵ majątność kapitulna – 132.
 Uborc³⁹⁶ majątność biskupia – 143.
 Dymow powiat[u] mozyrsk[iego] 275.

- Powiat rzeczycki po zł.
 Strzeszyn³⁹⁷ i Horwol³⁹⁸ – 80.

³⁸⁵ *Wołna, miejscowość parafialna w dekanacie mińskim.*

³⁸⁶ *Mińsk, miejscowość parafialna w dekanacie mińskim.*

³⁸⁷ *Prudki, miejscowość nie zlokalizowana wchodząca w skład dóbr Trusowicze (zob.: przyp. 373).*

³⁸⁸ *Pucilów, zapewne Pucilowo położone ok. 20 km na południe od linii Wilejka – Ilija. Altarię św. Jerzego i św. Anny w Krewie w roku 1468 uposażyla wdowa po Jerzym Gasztoldzie – Anna i dziedzic Wiszniewa – Jerzy.*

³⁸⁹ *Wołcza (Bihoml), majątek położony nad Wierchnią (dopływ Berezyny) wchodzący w skład dóbr Trusowicze (zob.: przyp. 373).*

³⁹⁰ *Wiszniew, miejscowość parafialna w dekanacie mińskim.*

³⁹¹ *Maciukiewicz, miejscowość nie zlokalizowana. Może chodzić o jedną z kilku miejscowości o zbliżonych nazwach: Maciuki, Maciukowo, Maciukowszczyzna, Maciulany, Maciuliszki, Maciuniszki.*

³⁹² *Podbrzezcie, miejscowość parafialna w dekanacie wileńskim.*

³⁹³ *Klasztor benedyktynek w Nieświeżu został ufundowany w roku 1591 przez Mikołaja Krzysztofa Radziwiłła „Sierotkę” i jego żonę Eufemię z Wiśniowieckich.*

³⁹⁴ *Zienkiewicz, miejscowość nie zlokalizowana. Może chodzić o jedną z kilku miejscowości o nazwie Zieniewicze (okolice Nowogródka).*

³⁹⁵ *Kamięszczyzna (Kamień), dobra nadane kapitule wileńskiej w roku 1415 przez Witolda.*

³⁹⁶ *Uborc, dobra nadane biskupom wileńskim w roku 1412 przez Witolda.*

³⁹⁷ *Strzeszyn, dobra nad Dnieprem nadane kapitule wileńskiej przez Witolda.*

- Plebania bobrujska³⁹⁹ – 24.
 Dym[ów] w powiecie rzeczyc[kim] 104.

Benedict Żuchorski⁴⁰⁰ custosz, prałat viln[ensis], poborca duchowny.

* * *

WALDEMAR FRANCISZEK WILCZEWSKI

A Register of Homesteads in the Estates of the Catholic clergy of the Wilno Diocese in 1673

Summary

Since the Middle Ages the existence of church institutions has been secured by land grants. It was no different with the functioning of the Catholic Church in the Grand Duchy of Lithuania from the end of the 14th century. The condition of the church lands in the Diocese of Wilno in 1653 was recorded in a Tax Register published in Vol. 101 of *Nasza Przeszłość* ("A Register of Homesteads in the Estates of the Catholic Clergy of the Wilno Diocese Compiled in 1653", *Nasza Przeszłość*, vol. 101, 2004, pp. 273-313). That publication surveys the process of formation of the ecclesiastical estates in the Grand Duchy of Lithuania and lists the most important bibliography of the subject.

A Register of Homesteads in the Estates of the Catholic clergy of the Wilno Diocese in 1673, which is published here, is kept at the Lithuanian National Historical Archives in Vilnius among the documents of the Chancery Commission of the Grand Duchy of Lithuania (Old Acts No. 3435, Vol. 1, Files 236-243).

This register was compiled after the enormous devastations caused by the Polish-Russian war which affected practically the whole of the Duchy in 1654-1667. The extent of the damage becomes visible when the data of 1673 are compared to those of 1653. Within twenty years the number of homesteads in episcopal estates fell from 3,776 to 1,606 (a drop of 57%). The losses in suffragan bishops' estates were even bigger (68% - out of 344 there remained only 110 homesteads). The estates owned by the Chapter registered losses of 64%. In 1653 the Chapter had 2908 taxable homesteads, in 1673 their number dropped to 1033. The seminary estates fared no better - there 57% of the

³⁹⁸ *Horwal (Horwol), dobra kapitulne położone nad Berezyną przy jej ujściu do Dniepru.*

³⁹⁹ *Bobrujsk, miejscowość parafialna w dekanacie bobrujskim.*

⁴⁰⁰ *Zob.: przyp. 21.*

homesteads were lost. A major research problem, sometimes raised in literature, concerns the reliability of the register data. By lowering the number of homesteads it was possible to reduce the total amount of tax duty (cf. *Metryka litewska. Rejestry podymnego Wielkiego Księstwa Litewskiego. Województwo wileńskie 1690 r.*, ed. A. Rachuba, Warszawa 1989, and *Metryka litewska. Rejestry podymnego Wielkiego Księstwa Litewskiego. Województwo trockie 1690 r.*, ed. H. Lulewicz, Warszawa 2000, p. 15).

This critical edition has been prepared in accordance with the norms formulated in the editing manual *Instrukcja wydawnicza dla źródeł historycznych od XVI do połowy XIX wieku*, ed. K. Lepszy, Wrocław 1953. As many of place names mentioned in the text have no uniform spelling, each of them is provided with an explicatory note.

The Register of 1673 has been an invaluable primary source for any scholar interested in the history of the Wilno Bishopric. It is hoped that its publication in a Polish periodical will make it more readily available for further study.

Translated by A. Branny

S. MAŁGORZATA BORKOWSKA OSB

WYPADKI OBLACJI PO SOBORZE TRYDENCKIM

Tradycja ustna poznańskich dominikanek, zapisana dopiero w XIX wieku¹, przekazała podanie o pannie niewiomego imienia, którą rodzice, właściciele wsi Białokosz, chcieli oddać z wielkim posagiem do tego klasztoru, ale się nie zgodziła. Wobec tego rodzice ten sam posag dali ubogiej dziewczynie, która wstąpić chciała, i którą też później w tejże tradycji zwano Białokoską. Otóż wieś Białokosz należała do klasztoru od początku fundacji; zatwierdzono jej posiadanie już w dokumencie Przemysła I w 1282². Jeśli więc cała historia jest prawdziwa, musiała mieć miejsce w końcu XIII wieku. Tak więc jeden z nielicznych polskich zapisów o oblacji dziecka do klasztoru w średniowieczu jest zapisem o oblacji, która się ostatecznie nie dokonała z powodu sprzeciwu kandydatki.

Zapewne musiało być tak, i tak; oddawanie dzieci do zakonu bez pytania ich o zdanie nie było wprawdzie w średniowieczu jedynym sposobem wstępowania do klasztoru, ani nawet chyba (wbrew obiegowym poglądom) najczęstszym, ale było starym zwyczajem, sankcjonowanym przez tradycję prawa rzymskiego i przez regułę św. Benedykta. Inna rzecz, że już w XII wieku nie uznawali tego zwyczaju cystersi, a poza światem benedyktyńskim – norbertanie. Niemniej w XVI wieku Sobór Trydencki postawił całkowitą dobrowolność wstąpienia jako warunek ważności profesji, a ekskomuniką obłożył tych wszystkich, którzy by nie tylko wywierali przymus, ale nawet do przymusu choćby radą czy namową pomogli:

¹ S. Chodyski, *Klasztor panien dominikanek w Piotrkowie*, Włocławek 1914, s. 114n.

² *Codex Diplomaticus Maioris Poloniae* (CDMP), Poznań 1840, t. I, nr 504.